

28. okrugli sto o darovitima

„Afektivne dimenzije ličnosti i ostvarenje darovitosti“

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac, 1. jul 2022.

KAKO DAROVITI ADOLESCENTI KONCEPTUALIZUJU KREATIVNOST

Slavica Maksić

(smaksic@ipi.ac.rs)



O čemu se radi

DAROVITOST I KREATIVNOST

Kreativnost kao ključni aspekt darovitosti koji se očekuje od darovitih srednjoškolaca (Maksić, 1998; 2006; Runco, 1993).

DEFINICIJA KREATIVNOSTI

Kreativna osoba, proces, produkt i sredina (Rhodes, 1961)

IMPLICITNE TEORIJE KREATIVNOSTI

Lična uverenja o prirodi i razvoju kreativnosti koja utiču na prepoznavanje i negovanje kreativnosti u školi (Sternerg, 1985; Maksić & Pavlović, 2011).



Teorijska pozadina studije

POZITIVNO OBRAZOVANJE

- aktivnosti koje angažuju potencijale učenika i podržavaju njihov razvoj u pravcu ostvarivanja njihovih talenata i kreativnosti (Saligman & Csikszentmihalyi, 2000).

TEORIJA SAMODETERMINACIJE

- ljudi su motivisani da rastu i da se menjaju zbog svojih potreba za kompetentnošću, povezanošću i autonomijom (Ryan & Deci, 2020).

SAMOREGULIŠUĆI PROCESI UNUTAR LIČNOSTI

- uključuju dimenzije metakognicije, samopercepcije i afektivne dimenzije (Zhang & Sternberg, 2005).

Problem i ciljevi istraživanja

ISTRAŽIVAČKA PITANJA

- Kako daroviti srednjoškolci koncipiraju kreativnost
- Kako su zastupljeni afektivni aspekti u opisima kreativnosti

CILJEVI

- Bolje razumevanje uverenja darovitih srednjoškolaca o kreativnosti
- Dizajniranje primerene podrške ispoljavanju i razvoju kreativnosti
- Uvećanje podrške kreativnosti u školi



Ko sam ili šta mi se događa?!



Metodologija

Učesnici

- Srednjoškolci koji su pohađali naučne vanškolske programe u IS Petnica (N=337; M=16 god.; 64% ž.)

Instrument

- Upitnik (otvorena pitanja)
 - Šta čini kreativnost

Обрада података

- Tematska analiza deduktivnog i induktivnog tipa (Braun & Clarke, 2006)
Modifikovani 4P modela kreativnosti (Pavlović et al., 2013)



Tabela 1. Distribucija kategorija iz 4P modela kreativnosti u odgovorima učenika (N=337) na pitanje o tome šta je kreativnost

Kategorije (4P model kreativnosti)	f	(%)*
Osoba	181	53,7
Proces	207	61,4
Produkt	35	10,4
Sredina	27	8,0
Ukupno odgovora	450	
Nekategorisani odgovori	3	0,9
Bez odgovora	3	0,9

Napomena: Procenti su izračunati od broja ispitanika (N=337) i njihov zbir je veći od 100%, jer su ispitanici mogli da daju više odgovora.

**Tabela 2. Sadržaj i distribucija potkategorija
u okviru opisa kreativne osobe (N=181)**

KREATIVNA OSOBA	POTKATEGORIJE	f
LIČNOST (f=84)	Otvorenost	20
	Hrabrost	12
	Originalnost	22
	Maštovitost	11
	Radoznalost	8
	Svestranost	7
	Marljivost	5
	Samopouzdanje	5
Nepotkategorisano		9
MOTIVACIJA (f=57)	Motivacija	6
	Interesovanja	6
	Inspiracija	14
	Želja, volja i trud	27
Samoizražavanje i emocije		12
SPOSOBNOSTI (f=46)	Mozak i inteligencija	10
	Sposobnosti i domišljatost	16
	Sposobnost imaginacije i davanja ideja	10
	Sposobnost da se misli 'izvan kutije'	8
Sposobnost introspekcije		4
ZNANJE (f=10)		10
TALENAT (f=4)		4
Nepotkategorisano (f=3)		3
Ukupno (f=204)		229

Opis kreativne osobe relevantan za afektivne dimenzije

Kreativna osoba

- **Ličnost** –
Samopouzdanje
- **Motivacija** –
Samoizražavanje i emocije
- **Sposobnosti** –
Sposobnosti introspekcije

Primeri odgovora

- ...**samopouzdanje** da bi se to ispoljilo.
- Samosvesnost.
- Bez jake **emocije** i želje za samoizražavanjem nema kreativnosti.
- ...osećaj **sreće** kada nešto novo stvorimo.
- Mistična sposobnost sagledavanja tačno u svoje **srce**.
- Kroz **istraživanje** misli sposobnost da se izrazimo.

Tabela 3. Sadržaj i distribucija potkategorija u okviru opisa kreativnog procesa (N=207)

KREATIVNI PROCES	POTKATEGORIJE	f
KOGNITIVNI PROCESI (f=82)	Mišljenje (nespecificovano)	21
	Divergentno i kritičko mišljenje	20
	Razvijanje ideja	21
	Sloboda razmišljanja	18
	Učenje	3
IMAGINATIVNI PROCESI (f=77)	Maštanje	74
	Sanjarenje	1
	Igra	2
EKSPRESIVNI PROCESI (f=42)	Izražavanje emocija	12
	Iskazivanje sebe	12
	Davanje ličnog pečata	7
	Sloboda izražavanja	12
PRAKTIČNI PROCESI (f=31)	Izvođenje (rad na zadatku)	16
	Rešavanje problema	8
	Zabava i uživanje	7
Nepotkategorisano (f=2)		2
Ukupno (f=234)		236

Opis kreativnog procesa relevantan za afektivne dimenzije

Kreativni proces

- **Kognitivni procesi** –
Razvijanje ideja
- **Ekspresivni procesi** –
Izražavanje emocija

Iskazivanje sebe
- **Praktični procesi** –
Zabava i uživanje

Primeri odgovora

- ...kad smišljaš razne *gluposti* od kojih su neke kul.
- Da to bude kanal kroz koji ispuštamo ono što *osećamo* u tom trenutku stvaranja.
- Biti potpuno ono što jesi (nebitno da li je *tužno, ljubavno, srećno...*), samo jednostavno iskazivanje sebe...
- ...učiniti nešto *zabavnijim, interesantnijim, lepšim.*

Opis kreativnog produkta i sredine relevantan za afektivne dimenzije

Kreativni produkt

- Nespecificovan produkt

Kreativna sredina

- Socijalna sredina
- Nespecificovana sredina

Primeri odgovora

- *Emocija* koja se pretoči u ono što je stvoreno.
- Moramo se *osećati* slobodnim da se izrazimo i da budemo zaštićeni od osuđivanja i uticaja drugih ljudi.
- Većina najvećih umetnika ikada je toliko kreativna zbog nečega, uglavnom veoma *negativnog*, što im se desilo. Monotonija ne vodi ka kreativnosti.

Podsticajni efekti negativnih stanja i emocija

- ...za kreativnost je potrebna neka nagla ili potepena *promena u raspoloženju*.
- Mislim da je za razvijanje kreativnosti potrebna *dosada*...
- Stvaranje, osposobljavanje ličnosti, ali kroz ono što stvarno jesmo, *odvojeno od društvenih standarda*.
- Tema koja nas *tera* da razmišljamo.



Uverenja darovitih srednjoškolaca o kreativnosti

uporediva sa

- naučnim teorijama (Beghetto & Kaufman, 2007; Csikszentmihalyi, 1988; Glaveanu, 2013, Runco & Acar, 2012)
- implicitnim teorijama nastavnika i studenata (Maksić & Pavlović, 2022; Maksić & Spasenović, 2018).

Daroviti adolescenti imaju svest o ulozi emocija i samoregulacije u razvoju kreativnosti (Amabile & Pratt, 2016; Ryan & Deci, 2020).

Proaktivno viđenje kreativnog izražavanja traži odgovarajuću obrazovnu podršku u školi (Maksić & Jošić, 2021; Saligman & Csikszentmihalyi, 2000; Zhan & Sternberg, 2005).



Pedagoške implikacije za podsticanje kreativnosti u školi

Kreativnost može da se razvija učenjem.

Kreativno učenje - razumevanje značenja i konstrukcija ličnog znanja.

- Uverenja, ciljevi i vrednosti učenika, nastavnika...
 - Lokalno okruženje (škola, odeljenje...)
 - Obrazovna politika...



Zaključak i buduća istraživanja

“Kreativnost daje smisao životu, kao da na tortu stavljate šlag, bez nje bi sve bilo dosadno i monotono.”

- Povezanost afektivnih dimenzija ličnosti i adekvatnih obrazaca samoregulacije učenja koji vode u kreativnost
- Efekat socijalnog pritiska i drugih nepovoljnih okolnosti koje mogu podstaći kreativnost



Pitanja za diskusiju

Darovito dete = uspešno dete

Pretpostavke i želje?

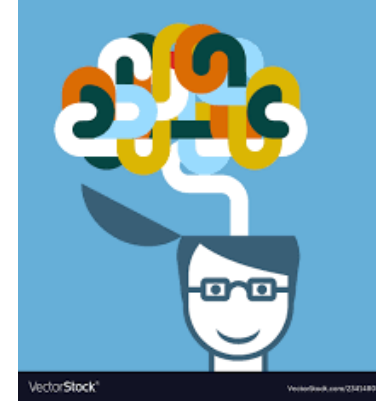
Obaveza ostvarivanja ličnog talenta

Individualni i društveni razlozi?

Globalni i lokalni kontekst

Korona, rat u okruženju, dojave o bombama...

Kreativnost i samoregulacija?



Korišćena literatura

- Amabile, T. M., & Pratt, M. G. (2016). The dynamic componental model of creativity and innovation in organizations: Making progress, making meaning. *Research in Organizational Behavior*, 36, 157-183. <http://dx.doi.org/10.1016/j.riob.2016.10.001>
- Beghetto, R. A., & Kaufman, J. C. (2007). Toward a broader conception of creativity: A case for "mini-c" creativity. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 1(2), 13-79.
- Braun, B., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Csikszentmihalyi, M. (1988). Society, culture, and person: A systems view of creativity. In R. J. Sternberg (Ed.), *The nature of creativity: Contemporary psychological perspectives* (325-339). Cambridge: Cambridge University Press.
- Glăveanu, V. P. (2013b). Rewriting the language of creativity: The five A's framework. *Review of General Psychology*, 17(1), 69–81. doi: 10.1037/a0029528.
- Maksić, S. (1998). *Darovito dete u školi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Maksić, S. (2006). *Podsticanje kreativnosti u školi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Maksić, S., & Jošić, S. (2021). Scaffolding the development of creativity from the students' perspective. *Thinking Skills and Creativity*, 41(3). <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2021.100835>
- Maksić, S., & Pavlović, J. (2011). Educational researchers' personal explicit theories on creativity and its development: a qualitative study. *High Ability Studies*, 22(2), 219-231. doi: 10.1080/13598139.2011.628850
- Maksić, S., & Pavlović, J. (2022). *Kreativnost u obrazovanju iz perspektive nastavnika*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.

Korišćena literatura

- Maksić, S., & Spasenović, V. (2018). Educational Science Students' Implicit Theories of Creativity. *Creativity Research Journal*, 30(3), 287-294. <http://dx.doi.org/10.1080/10400419.2018.1488200>
- Pavlović, J., Maksić, S., & Bodroža, B. (2013). Implicit individualism in teachers' theories of creativity: Through the "Four P's" looking glass. *International Journal of Creativity and Problem Solving*, 23(1), 39-57.
- Rhodes, M. (1961). An analysis of creativity. *The Phi Delta Kappan*, 42(7), 305-310.
- Runco, M. A. (1993). Divergent thinking, creativity, and giftedness. *Gifted Child Quarterly*, 37(1), 16-22.
- Runco, M. A., & Acar, S. (2012). Divergent thinking as an indicator of creative potential. *Creativity Research Journal*, 24(1), 66-75. doi: 10.1080/10400419.2012.652929.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*, 61, Article 101860. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive Psychology, An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14. doi: 10.1037//0003-066X.55.1.5
- Sternberg, R. J. (1985). Implicit theories of intelligence, creativity, and wisdom. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(3), 607-627.
- Zhang, L.-F. and Sternberg, R.J. (2005) A Threefold Model of Intellectual Styles. *Educational Psychology Review*, 17, 1-53. <https://doi.org/10.1007/s10648-005-1635-4>